

گهٽ ۽ ٻيا هه لائٽي

رڌاڻيڪي نامو

عبدالڪريم حميد

قاره مانسي نهم چيروڪه بهياني بهك (پشت له شارو روو له دهشت ههنگاو دهني) دهست بهو گهشته پروزانه دهكات يا باشتر بلتين هه لائٽي و (هه لائٽن) هه ڇهند هه ٻه ڪي له دواوه به، كه گرنگه ڪاني دواوه نه و دو هه ٻه ش له هه و باري تري جوڙاو جوڙ جيا ناڪرينه وه . له وانه به شوداني (چيمه ن) ي دهزگيران و ههروه ها دورو ڪه وتنه وه له وانه سره ي شارو ژباني نالوڙاوي شارستانه تي تازه ، ديسان (هات

گول بچني ، گوٽي ٻو زاقو زبني بالنده کان رابخا .. نهرمه شهريڪي نهم به بازيه ي له گهل داڻيڪي له بيرگا . ٻو چاوي زهردي نه و فريڪه ڪجه بگري ، هات تامي توتن له وٽير زباني بکوڙي .. له هاش و ورشي ماشينه کان رزگاري ٻي (٠٠) (نيمرو چيمه ن نه دري ٻه شو ..)

وهرس بوون له شارو هه لائٽن له ژباني نوئي شارستانه ته وه ديمه نيڪي دوباره ڪراوي چيروڪيڪي (ره نوف ٻي گهردي) ٠ (٢) - خالڪ له پاش ژماره - هر ڇهند مه بهست و نه انجاميان جيا جيا به لاهه هه ٻه ڪان و جوڙي ٻو چووندا به ڪده گرنه وه .

قارهمانسي گهشت كه نه و هه لائٽي هه لائٽي هه لائٽي هه لائٽي گرته بهرو روو له وه دهشته چوڪه ي ڪيرد و ازانم جوڙه ٻي دهسه لائٽي و ڪه مي و لاوازي به ڪه له ڪه سيني (شخصه) و نه ٻه ٽيويه تاراده به ڪي مائل مامه له له گهل نه و باره بڪات كه ناشتو ٻي روو بهرووي نه و پاسي به (واقع) بيته وه و بهر هه لستي بکا ناچار پهنا ده باته بهر نه و ريڪه به (ڪه به لاهه وه چاره سره) ، ده به وٽي خوي بزر بکا،

ٻي گومان نهمه ديارده به ڪي زانراو ناشڪرايو به شتوه به ڪي گشتي هه موو مه سه له به ڪي ٻي پتوانه نه ڪريو له شته تابه تي به ڪاني ناده ميزادوه دهست ٻي بڪه ٻي هه ر راسته . نه و رهفتاره ي كه قاره مانسي چيروڪي (گهشت ي) (١) (شيرزاد حسن) ده نيوني به ڪي ڪه له و هه لائٽي ته به ڪه باسم ڪردن بگريه لاوازي ترينانه نه و ٻي سه ره له ڪرتن و (هه لائٽن) هه ڪه به ڪه بوسر به (گهشت) ناوي بردوهه .

ده ٻي هر وه ڪو هه لائٽي ڇهند شتوه به ڪي جياوازي هه به (گهشت) ٻي هر به و جوڙه بيت ٽيمه ٻي نازانين نه گينا نه وه ي شڪي تيان به (گهشت) سه بران و کات بردنه سره به لاهه ٻو خوشي و رابواردن دور له گروگرفت و تهنگ و چه له مه كه مروڙ دهست به گهشت ڪردنيسي ده ڪا به خوشي سيري خوي ده بگا و به نيازي ڇهند ساتيڪي به خته وه رو دل گوشادي نه ڪه ده رده سيري پالي پتوه ٻي و ته نانهت له و گهشته شدا هر به و ژانو نه شڪه نجانه بلتته وه وه ڪو قاره مانسي نهم (گهشت) هه به سه ربا هاتوهه

★ ★ ★

● باخي بوون تو ڪه سه ندن ، ڪوشه گيري ... هند هه لائٽي هه لائٽي به لاهه جيان، کاتي مروڙ تووش ي ڪاره ساتيڪي ، به سه رهاتيك ده بيت هه لائٽي به ٻي لائٽي لائٽي نه وه و ٻو چوون و ساڻيڪو لوي ناهه وه ي خوي و باروڙ خي ده ره وه ي ده گه لائٽي .. هه به سه ره نگاري روداره كه ده بيته وه و بهر گري ده ڪا جا چي راست ٻي و چي ناهه است (شلم ڪوٽيرم) و دور ٻي ني به به ٻي پيڙاو نه خشه به ڪي دباري ڪراو .. هه به چاوهر ي باريڪي گونجاو ده ڪا ٻو به خوي مه لاس ده دات و به نيازي نه و روزه خوي رٽڪ ده خاتو ري ره وه نه خشه ٻو پاشه روزه يڪي دور ده ڪيشن و هه شه گوشه گير ده ميٽته وه و ناخي خوي ده خواته وه ، له و هاش خراپتر رهنگه نه و تاقه يا نه و مروڙه ٻي ڪه سيري خوي هه لائٽي و هه لائٽي .. ده به وٽي نه و به سه رهاته له به خوي بيانه وه و به هر شتوه به ڪه ٻي رزگاري ٻي ٻي باهيچ نه ٻي گوٽي به و سه دا ناسازه نه زرنگيته وه رهنگه نهم و ره به مردانه لاوازي ترين ، بگره ٻي دهسه لائٽي هه لائٽي ٻي ڪه مروڙ ري ٻي ٻي نه با ..

دووره پهریز بوه ستی و کاره ساته کهش بخانه لایه نه ههست پین نه کهره کوه (لاشمور) و له ویدا حه شاری بدات که پین گومان مروف به و حاله ش پزگاری نابج چونکه پین نه وهی ههست به خوی بکسا نهزیه تی ده دات و هه سات نه ساتن له ناخبا ده جو لیتته وه وه کو خور ره وشت و ره فتاری نااسایی سره هله دار تووشی گریی سایکولوژی ده کسا . قاره مانسی (گهشت) عاشقه ، دلداره به لام دلداریکی دوراو ، بهزیو (که ده سه لانی خوی تیا نی به به لکو فوربانی نهریتی کومه له که به) روو ده کاته نه و ده شته پانو بهرینه سروشت به هه موو مولک و دارای به کیه وه باوه شی بو ده کاته وه ، هه دیمه نیکي نه و سروشته یابلتین بچو کترینیان - گول ، بالنده ، بهرد ... نه نانهت شته مردوه کانیش به لای نه وه وه چیرۆکن هه ره که بیان به (فلاش باک) ده بگه ریتته وه بو چیرۆکیکی رابوردوی خوی .

له و گه شته داره و شته و ره فتاریکی رو مانسیانه و بیر کردنه وه به کی سۆنی یانه دنوینن ، چهند وینه به کی هه لس و گه وت و دیمه نی جو راو جو ر ده هینیتته وه که نه و سیمو مورکه ناشکرا ده کهن : (خۆله کهی ژیر پای دهستی له گه ل بوئی گول تیکه ل کرد) (چهند بهردیکی گره قوجه کی تازه کینگه کان ، گوله نیسانه که له ژیر پای بلیشابه وه .. رهنگی خۆلی وه مرگرت) (له پر ساتمه ی کرد .. رووی هیلانه به که دوو هیلکه هات نهرم نهرم به بهرۆشه وه وه که سهی دلن خوی هه لگرتی .. دانه هیلکه به کی خسته

ناو له پی .. هه کام بالنده به .. (قازو قیزی بالنده کان ترساندی هیلکه کهی نهرمتر خسته وه هیلانه که .. به ته که کومه له سه گینکا رابورد .. لسی ترسان ، لپیان ترسا چهند نیگابه کی پر له خزمابه تسی و خۆشه و بستیان گۆریوه) (بگره نه و شته مردووانه ش هه ره یکه چیرۆکیکی خوی هه به و .. سه ره تاو کۆتابی .. به ههردو لاه .. کومیدباو تراژیدیا) (گولتیکی شیواوی هه لگرت .. وتی ، دراوستیتی زبلخانته چون بو نه کرتی) .. له گه ل چهند وه سفیکی رووی تری سروشت و باسی فرمیسکو گرپانو پیکه نین .. نه وه و جگه له چهند لیکدانه وه به کی خه بامیانه ، کاتن که له لابه کی زبلخانه که (که کۆتابی گه شته که به تی) کرۆشکه ده کا چهند شت و مه کیکی کۆنو یادگاری رۆزگاری رابوردو ده دۆزیتته وه و به و پین به لیکي ده دانه وه ، ناخۆ نه م شوشه ی بیره ی مللشکاره میتزی چهند دلداری رازاندۆته وه ، نه و پا که تی جگه ره به ، نه و پیلاره ، نه و نه سه به تۆپیوه ، نه و نه نگوستیله زه نگداره چبان کردوه بوون به باعیسی چی .. ! هه ندن له ویتانه م پین زیاده به تاییه تی هیلکه هه لگرتن و دانانه کهی ، دیاره نوسه و بستوبه تی به م وینه به دو نشان بیتکن ، به که م نه وه به ملیتین که مرۆفیکسی له خواتره ، زیانو زهره رایه خشین و بهریتی خویدا ده روا هیتن و له سهر خۆیه .. دووه م ، سه وه پشان بدات کومهل جارن له و جو ره که سانه (واتا له دلوفانه کان ، بهرهمه کان) پین بهش نی به و ته واو قرتی تین نه که وتوه ، هیتشا له و

پیاوه چاکانه بسن بر نه کراوه و نه گه شتوته نه و یاده بهی دهستی لپیشۆین .. نه .. نومیته هه به به لام .. که من .. زۆر که میش چونکه به لای نه وه وه سه رجهم ناده میزادی نه مرۆ گۆراون .. نه نها بابه خ به رو که شی مه سه له ده دن ، پله ی هۆشیاری یان نزمه ، کزه له هه له ی گه وه و خواست و نارهنزی پوچه لدا خنکان هه له داوانن ، بگره زیان به خشن چی به کردوه و چی به ره فتار و ره وشت (له واییدا دیتنه سه ری) .

★ ★ ★

نه و دلداره که بهدوای نه و عه شقه سۆنی به دار و تله (بانوسه ره ده به وین واپشانی یدا سۆنی به) بهدوست نازاریکی تره وه گیتز ده خوا یا با شتر بلتین ، له نه خۆش می به کی تری سایکولوژی پین بهش نی به نه میش توتینه تی به کی تیزی سیکه ، چاوبرسی ، پین بهشی به وه ش ناهه تی ناگرین چونکه له دهستی خویدا نی به ، وا دیاره له میتزه وه به هۆی باری خیزان و دۆخی ده ورو به ره به وه به دست نه و حه شار دانسه وه تلده خوا بو به ئیستاش هه روینه به که چاوی پین ده که وین ، به که سه ره به (سیکس) لیکي ده دانه وه و هه ره دیار ده به که هه ره به سه ره هاتیک تووشی ده بسن ده بگه ریتته وه سه ره (سیکس) هه که ته نانهت شه پۆلی هۆش (تلای او خواست و خه ونو ناوانه کانیشی هه ره (سیکس) ان .

خه ون به وه وه ده بینن که له دلایا ، (چۆپی به) ریمازی گجانی رووت و کۆکه له ژوریکي نه گه بهری پر ناوینه) سه وه زۆر گه شکه

ده بگریو نهو پیری هیوای دوربه نی
.. مه زنی و گوره بی به لایه وه هر
نهو ساتانه به : (هرزه پیای نهو
ساته ی خوت بیت) .

ورینه و بیر کردنه وه کانی هر
نهو بابه تن (ساتانی ده ست گوشین
ویراموسان) (سما ی شهوق و
حزو توانه وه ، که ف کردنی شیمر و
سوزو ماج و گه شکه گرتن) له به ک
چوونی دیمه نه کان او هک سه ماکه ریگی
بالیه سنج جار به ده وری خوینا
سورایه وه) .. لیکدانه وه کانی ، که
شوشه به کی بیر هی مل شکاو ده بینن :
ناخو میزی چهند دل داری
رازاندونه وه ، مرچی چهند ماج
به سه ریسا بارپوه فستمت .
ناخ و نوؤف ، ورده هیواو سکلاو
نزاو ژان خوی سه وز ، گورانی
سور) (نه م نه کوستیله به هی چی
خاتونیکه ، دلی چهند سمیل سوری
پتیه به ندبووه) (روژی چهند بالنده
مرؤفت یا مرؤفی بالنده به به ک
نه که وتن له سه ر تاقو په بخره و بانی
- حمامی ژان - بالیان نه شکا
... و زوری تر .

دباره تووشی نه وگری
سایکلوزیه بووه بویه نهو
رهفتار هس که لسی دموه شیتته وه
راستگویی تیدا به دی ناکری یا باشر
بلین دیمه نی راسته قینه ی ناخسی
خوی نی به .

★ ★ ★

تیکرا (شیرزاد حسن) له م
چیرۆکه دا و بستوبه نی په رده له سه ر
چهند دیمه نیکی ناله بارو پزیسوی
کومل رامالین و له تو ی نه وه دا
(به شتیه به کی نادبار به لام زیره کانه)
چه کوشی خوی دهو شیتن (زور
رقیش او پسلاری مزی خوی
ده گرتنه نهو شتانه ی که به لایه وه

ناره وان .

ده توانم بلیم نهو پلارانه نه مانه
ده گرتنه وه : (ناده میزادی پووکه شی
نه مرؤو خواست و ناره زوه
پوچه له کانی ، ژبانی پر مهینه نی شارو
شارستانی ته سی نالوز ، نه ریست و
یاسای کومه لایه نی) . شو کردنی
(چیمه ن) له نه ریته ی بۆگه نیسی
کومه لایه نی جیا ناکرتنه وه که هر
نهو هس بووه هوی نه م کۆچ و
دمرده سه ری به .

نهو رقهش که به رانه ر ناده میزادو
شارو شارستانی ته هی به به
دریژی گی گه شته که چی به هه لسو
که وتی و چی به شه بۆلی هوشی
(تداعی) به کانی بۆمان
روون ده بیتته وه .

ده ست به و گه شته ده کات و
له شار دوورده که ویتته وه له گه ل
نه وه ی (سه ر توپی مناره ی
مزگه وته کان بزربوون) به لام هیتنا
نه م (تیزتر هه نگاوی نا .. له زاف و
زیقی شار به دوورکه وته وه)
(ههستی فرین لوی به ناگاهات)
ده به وی ساتن زووتر له شار
یزگاری بی بویه بیر له وه ده کاته وه ،
گوایه ده ش پیاو بالی لپ پرسکتی ..

بفری .. ! ! دباره وهرس بوونی
له شار گه شتوته یاده به ک به و
هه نگاوانه ی خوشی قابل نی به به لکو
وا ته نگه تاو بووه ده به وی هر چۆن
بیچ چاوی له چاوی شار بیتته وه ،
به لام گوایه ده شت مرؤف بالسی
پرسکتی .. ! ! رهنگه پرسیاریکی
وجودی بی به لام گه ریته سه ر
راستیش نه گونجاوه چونکه
نه نجامه که ی له ئیستاوه ناشکرا به
.. بۆچ مه گه مرؤفی نه مرؤ نه وه نده
شیباوی نه وه به .. !! نه ی مه گه ر
نه وانه هه لسو که وه کانی نی

(به و بیج بالی به شی) .. !! نه گه ر
بالدار بیج ده بیج مه گه ر خوا خوی
بزانی چی لی ده وه شیتته وه هه رخوشی
وه لامی نهو دله راوکیه بی خوی
ده داته وه : (ناشخ هر خوشی
چونکه سه ری به کون و په ناو پیچی
شار دانه گرت و .. روژی چهند
بالنده مرؤفت یا مرؤفی بالنده
به به کانه که وتن له سه ر تاقو
په نجه ره و بانی حمامی ژان بالیان
نه شکا .. ناخ مرؤف .. ! !

فرینه که شی ناسایی نایتت .. !
(ناخ مرؤف) ریگی به تینه له
قولایی به وه ده رده پیری .. مرؤفی
نه مرؤ به لای نوسه ره وه نه وانه که
په نجه کانیان له تامی توتن و بونی
سفس نه گه رین شاریش که
مه لبه ندی نهو چۆره که سانه بیج
دباره ژانه سه ره به (شاریش سه گ
راوا نه نی) نه ک هر مرؤف - لیره دا
ده به وی بلن شار هه موو شتی
راو نه نی ته نانه ت سه گیش ، به لام
به و چۆره ی نهو مانابه کی تر
ده به خشخ و هه له به کی زمانی تیدا به
ده چیتته سه ر هه له زمانه وانی به کانی
تری ده وایه بیوتا به : (اشار سه گیش
راو نه نی) - .

رقه کان زور ره فن .. که
هه لات وینی (له هاش و ورشی
ماشینه کان یزگاری بیج) ته نانه ت
نامرازی خزمه ت گوزاری وه ات
و چۆ .. که ره سه و نامیتری
به ره هم هیتانی شاریش لسی
بونه ته دوژمن و جوان نایانینت ...
رویشت .. له شار دوورکه وته وه
(ههستی کرد له زه لکاوی خوین و
لیک نیوه خنکاوه و یزگاری بووه) ..
ته واو یزگاری نه بووه .. ماویه نی
.. تا هه نگاو بنیچ و دوور پروا به ره و
کوشی نهو ده شته نجا بونی جیهانی

پراسته فینه ده مزی . . چونکه دووره :
له مروؤف له ناوه دانی . . نا هیشتا
نه گه یشتوته نهو سنوره . . چونکه
نهو هتا (دارته له فون) به دی ده کری
دیسه دهستی ناوه دانی و مروؤف و
شارستانیته گه یشتوته نیرهش بویه
مایه ی خه مو سه ریه شهیه (دار
ته له فونه کان سنج لوجی باریکیان
به رانده نیو چوانی . . گرزبوو . .
موی سهری گف وهستا . .)

نهو دیمه نه نالوزانه هتلی
سه ره کی شارستانیته بوون (جگهره و
توتن ، خواردنه وه . رابواردن ،
سیکسو سفلس ، درؤو ده له سه ،
غله و غهش ناراستی . . هتد) نهو
به وانه قابل نمبوو . . نه گهرا نه گهرا
به دوا ی (شته وردو بزره کانا) گهرا به
ده گاته نه نجام یا هه نه بن به
دیمه نیک ، باریک ، هه لویتیک دلی
ناوی بچ بخوانه وهو بی ری یازی سی
که نه نجامه . . دیاره ده گا . . به لئ
به کئ له زبلخانه گه وره کانی
ده ره وهی سنوری شار (هه نه و
زبلخانه ی که شتومه که کونه کانی
تیدا به دی کرد) بوون به دوا
مه له بندی و تیدا کرؤشکه ی کرد ،
دیاره نه مه به نه نجام . . هه بویهش
له ده فته ری تئینه کانیدا نوی :
ا زبلخانه نه نجامه و رشانه وهی
هویه . .

دیارد به کی دبالیکتیکی به ،
هه هویه که نه نجامتیکی هه به و
هه موو نه نجامتیک هوی هه به که نه و
نه نجامهش رشانه وهیه . . زاده ی
گورانه . . گه ره له کلوروزنه وه
تئی بروانین ده چ نهو (زبلخانه) به
وه کو (نه نجام) تیک (رشانه وه) ی
چی هویه که بیت . . ؟ !
نوسه به ناشکرا ولامی نه داوبنه ته و
به لام پوختی چیرۆکه که نه وه مان

په ده لئ که : - (زبلخانه نه نجامی
شارستانیته) .

نه گه نهو تئینه به (که
به کتیکه له سنج تئینه له
ده فته ره که بیدا نویبووی نهو مانا به
به خشی به ناسانی مه به سه که بمان
بؤ روون بووه وه نهو دوا تئینه ی
(که دوا دتیری چیرۆکه که شه)
مه ته لیکه و مه گه ره نوسه خوی
هه لئینه : (نوسه چیمه نه درئی
به شوو . . بوشم ده ره که وت له سه گ
نه ترسیم که چی نوسه لئیم
نه ترسئ . .)

شوگردنی اچیمه ی
ده زگیرانیمان زانی ، به لام نهو ترسه
دوفاقیه له گه له گه گا جئیی
سه رسوپرمانه . . گوا به ده بن کارا
گرئی به کی تری سایکولوژی هه بیت
به رانبه ره به سه گه و روداو و
بیره وه ری به کی ترسناکی رۆزگاری
مندالی له گه له هه بیت و جار جاره
دیته وه یادی و به و و پئانه خوی
ده نویتئ . . ؟ ! یا نوسه ته نه ها
ویستوبه تی چیرۆکه که ی هه روا
ناسایانه کوتابی به بهت به لکو به و
دیره سه برو سه مه ره شتیکی نوئی و
نه نیکه وو سه رنج پاکیش بخانه پیش
چاومان و مانا و مه به ستیش هه رچی
بدات به ده سه وه گرنگ نه بیت . . ؟ !

(شیرزاد حسن) به کتیکه له و
چیرۆکنوسانه ی که به ره هه میان که مه
(یا باشتر بلئین به ره هه می که مه
بلاوده کریته وه یا ده کاته وه و ده توانم
بلئیم له چیرۆکی (ره شو له) وه (۳)
ته کتیکی نوئی هونه ری چیرۆک
به کارده هیتئ و رینگا و شتیوازیکی
تایه تی گرتوته به رو زۆرتر لایه نی
سایکولوژی (ده روئی) و هاندیره
سیکس به کانی مروؤف ده گری و
به ووردی لئ بیان ده روانی ، و له م

چیرۆکهش به تایهت نه کتیکی
به هتزی به کارهتیاوو شه بۆلی
هوش و فلاش باکه کان له شوینی
خۆباندنا به شتیه به کی راست هه لی
بژاردوون (که لئیه دا نه مویتوه له
سه ره نه وانه بدویم) به لکو زۆرتر
ناوه رۆکو لایه نه شاراهه کانی
چیرۆکه که مه ده رخنوه و تاجی
یاده به که سه ره که و تووه . .

به هه رحال فۆرمه که شی
لایه نی به هتزی و هه رگرتوه و خوی
به سه ره ناوه رۆکا سه پاندوه به وهش
مه رچی به کتیکی ناوه رۆکو فۆرم
له کیس داوه (که نه دبوا به وای او
ده توانم بلئیم پارچه به خشانیکی
یه سه نه و به زمانیکی په تی و په او ان
داپزراوه . ته نه اته نه و و پئانه ی که
ده ری بریسون نه وه سه ده ی تر
پوخساره که ی زالتر کردوه .

وه کو بوشمان ده ره که وت
گه رانی قاره مانه که به مه به سستی
گه شت و سه یران نه بوو بویه
ناونیشانی چیرۆکه که مه به لاوه گونجاو
نیه . چونکه به و شتیه به له هۆکان
دای ده برئی و ده بخانه قالیکی
نه بستر اکتیزمه وه .

نومیدی باشه رۆزیکتیکی
گه شترو به ره هه می باشتر له
چیرۆکنوس ده که بن به تایهت که
تاراده به که شاره زای زمان و
نه ده بیاتی بیگانه به و ده توانی سوود
له و تاقی کردنه وانه و هه رگری . .
هه وادارم نهو نوینهش بیته
هاندیره تیک بؤ نه و مه به سه ته چیرۆزه
نه ک به پیچه وانه ی . .

په راویزه کان

- (۱) گۆفاری به بیان ژماره (۴۹)
- ۱۹۷۸ ل ۳۶-۳۷
- (۲) گۆفاری به بیان ژ (۴۶) ۱۹۷۸
- (۳) به بیان ژ (۴۲) ۱۹۷۷ ل ۳۶-۳۷